

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.
МЕЧНИКОВА
Кафедра філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Майя НІКОЛАЄВА)

“*Вересня*” 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТИКА ХХІ СТОЛІТТЯ

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 – соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 052 – Політологія

Освітньо-професійна програма: ОПП «Політологія»
за спеціальністю 052 – Політологія

ОНУ
2022

Робоча програма «ЕТИКА ХХІСТОЛІТТЯ». Одеса: ОНУ, 2022. - 18 с.

Розробник: Наталя БЕВЗІЮК, кандидат історичних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

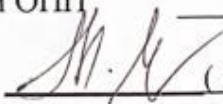
Протокол № 1 від. 31 вересня, 2022 р.

Завідувач кафедри

(Інна ГОЛУБОВИЧ)

Погоджено із гарантом ОПІ

(Марія МІЛОВА)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) _____
факультету МВПС

Протокол № 1 від. "06" вересня 2022 р.

Голова НМК

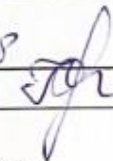

(Галина ЛЕВЧЕНКО)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від. "28" 08 2023 р.

Завідувач кафедри

(Інна ГОЛУБОВИЧ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від. "___" _____ 202__ р.

Завідувач кафедри

_____

(Інна ГОЛУБОВИЧ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 змістових модулів – 3	Галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки Спеціальність 052– політологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	<u>вибіркова</u>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	
		<i>Семестр</i>	
		2-й	
		<i>Лекції</i>	
		20 – год.	
		<i>Практичні</i>	
		20 – год.	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		80 – год.	
		у т.ч. ІНДЗ* - 35 годин	
		Форма підсумкового контролю: залік	

* Див: р.8. Самостійна робота.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна включена до переліку вибіркових освітніх компонентів освітньо-професійної програми (ОПП) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 – «Політологія». Код дисципліни в ОПП «Політологія» – ВБ 3.1.

Метою вивчення даної дисципліни є ознайомлення студентів зі специфікою і найважливішими особливостями етики як науки про нормативні основи й структуру сфери моралі, основними проблемами етики, формування уявлення про місце моралі в суспільстві, зокрема в соціально-політичній сфері, освоєння багатства етичних ідей і цінностей, розвиток моральної свідомості, набуття досвіду морального осмислення теоретичної й практично-політичної діяльності, здатності до етичних її оцінок, ознайомлення з особливостями морального життя у сфері політики.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: формування систематичних уявлень про місце етики та естетики в структурі філософського знання, про основні проблеми теорії та історії етичної і естетичної думки; оволодіння категоріально-поняттєвим апаратом сучасних етики та естетики; розкрити значення та гостроту етичних питань в контексті сучасної цивілізаційної та екологічної ситуації і її викликів; підвищення моральної культури особистості; розглянути сучасні естетичні концепції, які пояснюють природу і сутність мистецтва та художньої творчості, специфіку сучасних естетично-мистецьких практик, в тому числі у професійній діяльності; формування широкого гуманістичного світогляду

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів загальних (ІК, ЗК) та спеціальних (СК) **компетентностей**, визначених ОП:

ІТ Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки

ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування

Очікувані результати навчання (РН).

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

У результаті вивчення дисципліни здобувач-бакалавр повинен **знати:**

- Основні концепції етичної думки ХХ-ХХІст.
- Етичні принципи спілкування
- Значення етичних знань у професійної діяльності,
- Особливості професійної етики та етики бізнесу

Здобувач освіти повинен **уміти:**

- Самостійно аналізувати першоджерела з історії етичних вчень,
- Визначати моральну проблематику у ситуаціях професійного спілкування,
- Застосовувати принципи теоретичного аналізу загальнолюдських норм етики до практики ділових відношень;
- Аналізувати ситуацію морального конфлікту у ділових відношеннях і пропонувати варіанти їх вирішення;
- Розробляти моделі етичної поведінки з точки зору принципів довіри, чесності і відповідальності.

Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру та складається з трьох змістових модулів (ЗМ). По завершенню курсу здобувачі вищої освіти складають *залік*. Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою. За результатами оцінювання змістового модуля

здобувачам виставляються бали. Під час викладання лекційного матеріалу лектор може здійснювати контрольні опитування здобувачів. У разі відсутності здобувача на практичному занятті, він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в позааудиторний час (час консультацій викладача) або, враховуючи складність умов, відпрацювати це заняття шляхом написання реферату, есе на тему, погоджену з викладачем. Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Питання етики та етичного.

Тема 1. Сучасні концепції щодо етики. Нові проблеми сучасної етики: людина і суспільство, людина і навколишнє середовище та ін. Визначення етики як практичної науки, здібної здійснювати цінностно-орієнтуючу, світоглядну, регулятивну функції та пропонувати шляхи виходу з ситуації сучасної культурно-цивілізаційної кризи. Основні концепції: Емотивізм (Б. Рассел, А. Айєр, Р. Карнап, Ч. Стівенсон). Принцип верифіцируемості у емотивістської теорії дискредитації релігійно-міфічних трактовок моралі. Заперечення об'єктивних основ моралі. Моральні судження як засіб переконання людей, як політика і як пропаганда. Інтуїтивізм (Дж. Мур). Автономність моралі. Метод формалізму в етиці. Поняття добра і зла як предмет інтуїтивного знання. Школа лінгвістичного аналізу (Н. Леві-Стросс, Ж. Лакан, С. Тулмін, Р. Хеар). Поняття морального закону. Моральна позиція як справа власного бажання кожного. Прагматизм (Ч. Пірс, У. Джемс, Д. Дьюї). Інтерпретація проблем моралі рамках раціоналістичного підходу. Критика іраціоналізму і догматизму, абсолютизуючи моральні цінності в якості вічних і незмінних. (Ч. Пірс). «Прагматичне правило» У. Джемса про кінцевий результат, практичні наслідки як критерії істини моральних норм. Д. Дьюї про моральність засобів і дій людини, які ведуть до досягнення блага. Екзистенціалізм (М. Хайдеггер, К. Ясперс, Г. Марсель, Ж.-П. Сартр, А. Камю): проблема особистості у світі. Тлумачення свободи. Вчення про невідповідність людської системи примусу. Поняття «морального вибору і абсурду». Етика ненасилля. Теорія і соціальна практика (М. Ганді, М.Л. Кінг). «Етика благоговіння перед життям» (А. Швейцер). Поняття добра як того, що сприяє збереженню життя, його розвитку. Поняття зла як того, що знищує життя, завдає шкоди.

Тема 2. Етичні цінності. Ієрархія моральних цінностей. Цінності та ідеали. Свобода і необхідність. Свавілья; відмінність свавілья від свободи. Свобода

вибору і відповідальність. Свобода духа. Поняття «чеснота» і «порок» у традиційній моральній філософії і повсякденному житті. Етика чеснот. Вчення Аристотеля про чесноти. Франклінські чесноти. Користь, задоволення. Поняття щастя, його приналежність однієї людині. Різні думки про щастя. Щастя і задоволення, щастя і багатство. Щастя мудреця. Парадокс щастя. Етичний аналіз конфліктів цінностей. Етичні і релігійні цінності: загальне і особливе. Моральний вибір; ситуація морального вибору.

Тема 3. Етика як основа людяності. Біологія добра і зла. Поняття сумління і боргу. Основні концепції про поняття «сумління», «боргу» в історії етики. Виховання у формуванні сумління і боргу. Сенс життя, призначення людини і сумління. Борг як сукупність суспільних обов'язків людини. Безкорисливість, моральність, честь, сумління, борг, моральна відповідальність. Міра відповідальності в етиці. Поняття «добро» і «зло». Відносини добра і зла. Добро як ціннісний вимір моралі. Джерела добра; абсолютність добра. Християнська церква про природу і зміст добра і зла. Високе призначення людини – це створення добра.

Змістовний модуль 2. Формування етичних засад.

Тема 4. Моральні оцінки. Моральні норми і принципи. Критерії морального оцінювання. Моральні судження, ціннісні судження. Структура моральної оцінки. Проблема істинності моральної оцінки. Логіка оцінок. Суперечності морального оцінювання. Імперативність моралі. Поняття моральної норми. Структура і зміст моральної норми. Моральні принципи. Моральні закони. Проблема співвідношення чуттєвого та раціонального у моральних оцінках і нормах.

Тема 5. Екоетика. Етика «благоговіння перед життям». Біоетика, основні принципи. Проблеми екологічної етики. Моральні принципи екології. Моральний аспект взаємовідносин людини, суспільства і природи. Між людством і природою: Кіотський протокол (1997), Парижська домовленість (2015), Домовленість в Катовиці (2018) – рухи людства до запобігання екологічної катастрофи. Формування екологічної культури. Основний зміст екологічної моралі. Ментальна екологія суспільної свідомості. А.Швейцер «Благоговіння перед життям»: перехід від антропоцентризму до життєво центризму. Етика в глобальному світі. Мораль в екології і політиці. Людство перед вибором: економіка, техніка, екологія. Страждання тварин як етична проблема.

Тема 6. Етика спілкування. Спілкування як одна з форм соціальної активності людини. Культура спілкування. Моральний смисл відношення людини до людини. Егоїзм і альтруїзм. Етика поведінки у мережі Інтернет. Ідея комунікативності, практичності, плюралізму як умови для реалізації

морального потенціалу особистості. Комунікативна етика про проблеми спілкування. «Філософія розуміння» Г.-Г. Гадамера і його оцінка ролі діалогу в комунікації і розумінні іншого «Я». «Теорія комунікативної дії» Ю. Хабермаса, його аналіз двох типів поведінки: стратегічної поведінки у «переслідуванні інтересу» і поведінки, орієнтованої на комунікацію як базовий процес, який організує соціум. Взаємозв'язок понять «культура спілкування» і «етика спілкування» в системі між особистого спілкування. Етика ділового спілкування. Моральний смисл відношення людини до людини.

Змістовний модуль 3. Етика як практична філософія.

Тема 7. Етика і політика. Аристотель і Дарріда про етику і політику. Відносини моралі і політики як етична проблема. Тенденції політизації моралі. Мораль як ціннісна основа політики. Моральна оцінка політичної діяльності. Етика політичного конфлікту. Екологічна етика і міжнародна політика. Моральність політичного діяча. Професійна етика політика. Моральна відповідальність в політиці.

Тема 8. Поняття моральної діяльності. Поняття обов'язку. Основні цінності етики лідерства. Егоїзм і альтруїзм. Ригоризм і толерантність. Милосердя і справедливість. Структура і сутність моральної діяльності. Моральний вчинок: діяння і не діяння. Оцінювання моральної дії. Проблема засобів і цілей діяльності в етиці. Місце обов'язку в системі моралі. Зміст і види обов'язків. Конфлікти обов'язків. Альтернатива морального обов'язку і цінності. Етична деонтологія.

Тема 9. Професійна етика. Ділова етика. Етика бізнесу. Етапи формування професійної моралі. Види професійної етики, умовний розподіл: «людина-природа», «людина-техніка», «людина-людина», «людина-художній образ». Особливості професійної етики: принцип рівності; принцип корпоративності; принцип боргу та відповідальності. Функції та задачі професійної етики. Універсальна етика і галузеві етики. Професійна мораль. Професійні етичні кодекси. Ділова етика у професійній культурі спеціаліста. Корпоративна культура і корпоративна етика. Кайзен технологія. Моральний егоїзм: самолюбство як любов. Homo oeconomicus: соціальний дарвінізм.

Тема 10. Етика утилітаризму. Універсальна етика. Етика утилітаризму: від чеснот до раціональності. Обґрунтування моралі і обґрунтування утилітаризму в етиці І. Бенґама. Його принцип корисності. Мораль С. Міля: що справедливо, те і корисно. Деонтологія, утилітаризм, етика чеснот. Щастя і чесноти в етиці утилітаризму. Економіка і утилітаризм. Справедливість у сучасному світі. Моральна універсальність етиці класичного утилітаризму (І. Бенґам та Дж. Мілль). Етика утилітаризму в системі цінностей сучасної людини. Утилітаризм як принцип оцінки дій.

Універсальні судження в етиці Аристотеля. Специфіка етики як практичного морального знання на відміну від індивідуального морального досвіду. Особистий досвід і практичне знання. Сучасна етика як соціально детермінована теорія моральних відношень в умовах інформаційного суспільства. Ідеї комунікативності, практичності, плюралізму як умови для реалізації морального потенціалу особистості. Універсальна етика і глобальні проблеми людства. Універсальна етика і криза сучасної цивілізації. Тривога, страх як особливі категорії в етиці сучасної людини. Справедливість і її грані.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин (денне відділення)				
	Назва	Усього годин	Лек. год.	Практ. заняття	Інд-на р-та	Сам. р-та
Змістовний модуль 1. Питання етики і етичного.						
T.1	Сучасні концепції щодо етики.	11	2	2	3	4
T.2	Етичні цінності.	11	2	2	3	4
T.3	Етика як основа людяності. Біологія добра і зла.	11	2	2	3	4
	Разом за змістовним модулем 1	33	6	6	9	12
Змістовний модуль 2. Формування етичних засад.						
T.4	Моральні оцінки. Моральні норми і принципи.	12	2	2	3	5
T.5	Екоетика. Етика «благоговіння перед життям».	11	2	2	3	4
T.6	Етика спілкування.	12	2	2	4	4
	Разом за змістовним модулем 2	35	6	6	10	13
Змістовний модуль 3. Етика як практична філософія.						
T.7	Етика і політика.	13	2	2	4	5
T.8	Поняття моральної діяльності. Поняття обов'язку.	13	2	2	4	5
T.9	Професійна етика. Ділова етика. Етика бізнесу.	13	2	2	4	5
T.10	Етика утилітаризму. Універсальна етика.	13	2	2	4	5
	Разом за змістовним модулем 3	52	8	8	16	20
Усього годин		120	20	20	35	45
					80	

5. ТЕМИ ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

	Теми	годин
Т.1	<i>Сучасні концепції щодо етики.</i> Основні концепції: Емотивізм (Б. Рассел, А. Айєр, Р. Карнап, Ч. Стівенсон). . Інтуїтивізм (Дж. Мур). Школа лінгвістичного аналізу (Н. Леві-Стросс, Ж. Лакан, С. Тулмін, Р. Хєар). Прагматизм (Ч. Пирс, У. Джемс, Д. Дьюї). Екзистенціалізм (М. Хайдеггер, К. Яспєрс, Г. Марсель, Ж.-П. Сартр, А. Камю): проблема особистості у світі. Теорія і соціальна практика (М. Ганді, М.Л. Кінг). «Етика благоговіння перед життям» (А. Швейцер).	2
Т.2	<i>Етичні цінності.</i> Цінність, визначення та еволюція поняття. Світ людини – світ цінностей. Поняття ідеала. Ідеал єдності. Моральний ідеалізм. Свобода і необхідність.	2
Т.3	<i>Етика як основа людяності.</i> Біологія добра і зла. Поняття сумління і боргу. Сенс життя, призначення людини і сумління. Добро як ціннісний вимір моралі.	2
Т.4	<i>Моральні оцінки.</i> Моральні норми і принципи. Моральні судження, ціннісні судження. Структура моральної оцінки. Проблема істинності моральної оцінки. Поняття моральної норми. Моральні закони. Проблема співвідношення чуттєвого та раціонального у моральних оцінках і нормах	2
Т.5.	<i>Екоетика.</i> Етика «благоговіння перед життям». Біоетика, основні принципи. Моральні принципи екологіїФормування екологічної культури. Ментальна екологія суспільної свідомості. А.Швейцер «Благоговіння перед життям»: перехід від антропоцентризму до життєво центризму. Страждання тварин як етична проблема.	2
Т.6	<i>Етика спілкування.</i> Спілкування як одна з форм соціальної активності людини. Культура спілкування. Моральний зміст відношення людини до людини. Сучасний етикет. Етика поведінки в Інтернеті.	2
Т.7	<i>Етика і політика.</i> Етика і політика як форми суспільної свідомості. Аристотель і Даріда про етику і політику. Мораль як ціннісна основа політики. Моральна оцінка політичної діяльності. Моральність політичного діяча. Моральна відповідальність в політиці.	4
Т.8	<i>Поняття моральної діяльності.</i> Поняття обов'язку. Структура і сутність моральної діяльності. Моральний вчинок: діяння і не діяння. Оцінювання моральної дії. Місце обов'язку в системі моралі. Альтернатива морального обов'язку і цінності. Етична деонтологія.	2

Т.9	<i>Професійна етика. Ділова етика. Етика бізнесу.</i> Поняття професійної моралі і професійна етика. Мораль як вимога до поведінки людей. Особливості професійної етики у різних галузях. Мораль як необхідна умова повсякденної діяльності.	2
Т.10	<i>Етика утилітаризму. Універсальна етика.</i> Етика утилітаризму: від чеснот до раціональності(І. Бентам та Дж. Мілль).Економіка і утилітаризм. Утилітаризм як принцип оцінки дій. Універсальні судження в етиці Аристотеля. Універсальна етика і криза сучасної цивілізації. Тривога, страх як особливі категорії в етиці сучасної людини.	
	Усього годин	20

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ(не передбачені)

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ (не передбачені)

8. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ІНДЗ

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекційних, практичних занять; [2] – опрацювання лекційного матеріалу; [3] – самостійне опрацювання літератури; [4] – індивідуальне навчально-дослідне завдання: підготовка доповіді; аналітичної записки, реферату, презентації

	Види завдань	Інд. р-та	Сам. р-та
Т.1.	<i>Сучасні концепції щодо етики.</i> Визначення етики як практичної науки, Основні концепції: Емотивізм (Б. Рассел, А. Айер, Р. Карнап, Ч. Стівенсон) <i>ІНДЗ [3,4]Підготовка доповіді..</i> Моральні судження як засіб переконання людей, як політика і як пропаганда. Інтуїтивізм (Дж. Мур). Школа лінгвістичного аналізу (Н. Леві-Стросс, Ж. Лакан, С. Тулмін, Р. Хеар). <i>ІНДЗ [3,4 Підготовка доповіді].</i> Прагматизм (Ч. Пирс, У. Джемс, Д. Дьюї). <i>ІНДЗ [3,4].</i> Екзистенціалізм (М. Хайдеггер, К. Ясперс, Г. Марсель, Ж.-П. Сартр, А. Камю): проблема особистості у світі. <i>ІНДЗ [3,4] Підготовка доповіді.</i> Етика ненасилля. (М. Ганді, М.Л. Кінг). <i>ІНДЗ [3,4] Підготовка доповіді.</i> «Етика благоговіння перед життям» (А. Швейцер) <i>ІНДЗ [3,4]. Підготовка доповіді</i>	3	4
Т.2	<i>Етичні цінності.</i> Ієрархія моральних цінностей. Цінності	3	4

	та ідеали. Свобода вибору і відповідальність. Поняття «чеснота» і «порок» у традиційній моральній філософії і повсякденному житті. Етика чеснот. Поняття щастя, його думки про щастя. Щастя і задоволення, щастя і багатство. Щастя мудреця. Парадокс щастя. Ідеал. Етика цінностей. Етичний аналіз конфліктів цінностей. Моральний вибір; ситуація морального вибору. [1, 2] <i>Підготовка до лекційних і семінарських занять</i>		
T.3	<i>Етика як основа людяності. Біологія добра і зла. Поняття сумління і боргу. Сенс життя, призначення людини і сумління. Безкорисливість, моральність, честь, сумління, борг, моральна відповідальність. Поняття «добро» і «зло». Добро як ціннісний вимір моралі. Джерела добра; абсолютність добра. Християнська церква про природу і зміст добра і зла. Відносини добра і зла. ІНДЗ: Реферат на тему «Добро і зло»[4] Підготовка реферата</i>	3	4
T.4	<i>Моральні оцінки. Моральні норми і принципи. Моральні судження, ціннісні судження. Структура моральної оцінки. Проблема істинності моральної оцінки. Імперативність моралі. Поняття моральної норми. Структура і зміст моральної норми. Моральні принципи. Моральні закони. Проблема співвідношення чуттєвого та раціонального у моральних оцінках і нормах. ІНДЗ [4] Підготовка презентації.</i>	3	5
T.5	<i>Екоетика. Етика «благоговіння перед життям». Біоетика, основні принципи. Моральні принципи екології. Моральний аспект взаємовідносин людини, суспільства і природи. Формування екологічної культури. Основний зміст екологічної моралі. А.Швейцер «Благоговіння перед життям»: перехід від антропоцентризму до життєво центризму. Етика в глобальному світі. Страждання тварин як етична проблема. ІНДЗ[3,4] Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання.</i>	3	4
T.6	<i>Етика спілкування. Структура і функції спілкування. Поняття принципів ділового спілкування. Види ділового спілкування. Комунікативна культура у діловому спілкуванні. Спілкування як мистецтво бути собою і мистецтво бути іншим. Етика ділового спілкування. ІНДЗ Опрацювання лекційного матеріалу. [2].Комунікативні</i>	4	4

	моральні риси людини: чесноти і вади, поняття толерантності, співчуття, милосердя, віротерпимості, ввічливості та взаємоповаги. Етика «солідарної людини». ІНДЗ <i>Опрацювання лекційного матеріалу. [2].</i>		
T.7	<i>Етика і політика.</i> Аристотель і Даріда про етику і політику. Відносини моралі і політики як етична проблема. Моральна оцінка політичної діяльності. Етика політичного конфлікту. Екологічна етика і міжнародна політика. Моральність політичного діяча. Професійна етика політика. Моральна відповідальність в політиці. ІНДЗ. Реферат: Деконструктивна етика на прикладі Ж. Дарріди. ІНДЗ [3,4] <i>Підготовка доповіді.</i>	8	10
T.8	<i>Поняття моральної діяльності. Поняття обов'язку..</i> Структура і сутність моральної діяльності. Моральний вчинок: діяння і не діяння. Оцінювання моральної дії. Проблема засобів і цілей діяльності в етиці. Місце обов'язку в системі моралі. Альтернатива морального обов'язку і цінності. Етична деонтологія. ІНДЗ [3,4]	4	5
T.9	<i>Професійна етика. Ділова етика. Етика бізнесу.</i> Види професійної етики, особливості ділової етики і етикету у суспільно-культурному середовищі. Професіоналізм: складові елементи. Сучасна ділова практика і механізми впровадження етичних норм, стандартів і вимог у ділових відношеннях. Особлива роль етичного кодексу як регулятора службової поведінки і ділових відношень. ІНДЗ [3,4]. <i>Підготовка доповіді або реферату: «Основні задачі у сфері професійної етики.»</i>	4	5
T.10	<i>Етика утилітаризму. Універсальна етика.</i> Обґрунтування моралі і обґрунтування утилітаризму в етиці І. Бентама. Справедливість у сучасному світі. Етика утилітаризму в системі цінностей сучасної людини. ІНДЗ Реферат «Моральна універсальність етиці класичного утилітаризму (І. Бентам та Дж. Мілль)». ІНДЗ [3,4] <i>Самостійне опрацювання літератури. Підготовка доповіді.</i> Універсальна етика і глобальні проблеми людства. Універсальна етика і криза сучасної цивілізації. Тривога, страх як особливі категорії в етиці сучасної людини. ІНДЗ Реферат «Універсальні судження в етиці Аристотеля. для реалізації морального потенціалу особистості» [3,4]		

Усього годин	35	45
	80	

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання: словесний, наочний, практичний, які передбачають читання лекцій, опрацювання нормативних актів, робота з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

- СЛОВЕСНІ ТА НАОЧНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ (лекційні заняття; опитування; консультування; доповіді та мультимедійні презентації);
- ПРАКТИЧНІ (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації; аналіз практичних ситуацій, за формами засідань у парламенті – дискусії, дебати з опозицією, парламентські слухання, сесійні засідання і т.п.);
- ІНТЕРАКТИВНІ методи навчання (під час лекційних, практичних занять);
- КОЛЕКТИВНЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ ОПРАЦЮВАННЯ ЗАВДАНЬ (колективне обговорення, виконання та презентація ІНДЗ, обговорення проблемних питань та результатів самостійної роботи).

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, бесіда, захист рефератів, доповідь, оцінювання доповідей; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування).

Підсумковий контроль: залік

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів вищої освіти в обговоренні проблемних питань	від 0 до 6
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем, доповідь та демонстрація презентації	від 0 до 6
Періодичний контроль:	
Контрольна робота за змістовими модулями у формі тестування	від 0 до 10

Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-3	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.

	4-6	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем; доповідь та демонстрація презентації	0	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	2	Доповідь та презентація самостійними, але не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	3	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, усно здобувач пояснює матеріал невпевнено, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	4-5	Доповідь та презентація виконані самостійно, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, містить посилання на джерела, хоча здобувач іноді недостатньо вміло в усній формі може сформулювати деякі положення доповіді.
	6	Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні ґрунтовні судження, підкріплені доказами, містить посилання на джерела.
Контрольна робота	0	Відповіді неправильні (у тестових роботах)
	0-10	Контрольна робота за кожним змістовним модулем.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90 – 100	A	Зараховано
85 – 89	B	
75 – 84	C	
70 – 74	D	
60 – 69	E	
35 – 59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий Контроль (залік)	Сума балів	
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2			Змістовний модуль 3						загалом
T 1	T 2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	90	10	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6			
Контр. робота (10 балів)			Контр. робота (10 балів)			Контр. робота (10 балів)						

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Етика ХХІ століття».
2. Силабус курсу «Етика ХХІ століття».

13. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сучасні концепції щодо етики. Емотивізм (Б.Рассел, Ч. Стівенсон та інш.), інтуїтивізм (Дж. Мур), школа лінгвістичного аналізу (Н.Леві-Стросс, Ж. Лакан та інш.).
2. Прагматизм щодо етики (Ч.Пірс, У. Джеймс та інш.) Екзистенціалізм (М.Хайдеггер, К.Ясперс та інш.)б проблема особистості у світі. Етика не насилля (М. Ганді, М.Л. Кінг).
3. Етичні цінності; ієрархія етичних цінностей. Цінності та ідеали. Свобода вибору і відповідальність.
4. Вчення Аристотеля про чесноти. Етика чеснот. Поняття щастя; щастя і задоволення, щастя і багатство. Парадокс щастя.
5. Моральний вибір; ситуація морального вибору.
6. Основні концепції про поняття «сумління», «боргу» в історії етики. Міра відповідальності в етиці.
7. Поняття «добро» і «зло». Відносини добра і зла. Добро як ціннісний вибір моралі.
8. Критерії морального оцінювання. Структура моральної оцінки. Суперечності морального оцінювання.
9. Поняття моральної норми. Структура і зміст моральної норми. Моральні принципи. Моральні закони.
10. Біоетика, основні принципи. Моральні принципи екології. Ментальна екологія суспільства.
11. А. Швейцер: «Благоговіння перед життям»: перехід від антропоцентризму до життєво центрizmu.
12. Етика спілкування. Егоїзм і альтруїзм.

13. Комуникативна етика про проблеми спілкування. «Філософія розуміння» Г.-Г. Гадамера і його оцінка діалогу в комунікації і розумінні іншого.
14. «Теорія комуникативної дії» Ю. Хабермаса, аналіз типів поведінки.
15. Етика ділового спілкування.
16. Взаємовідносини моралі і політики.
17. Аристотель і Дарріда про етику і політику.
18. Моральна відповідальність в політиці.
19. Поняття моральної діяльності. Структура і сутність моральної діяльності.
20. Місце обов'язку в системі моралі. Етична деонтологія.
21. Етапи формування професійної моралі. Види професійної етики.
22. Особливості професійної етики: принцип рівності, принцип корпоративності, принцип боргу та відповідальності.
23. Функції і задачі професійної етики. Професійні етичні кодекси.
24. Корпоративна культура і корпоративна етика.
25. Етика утилітаризму: від чеснот до раціональності.
26. Обґрунтування моралі і обґрунтування утилітаризму в етиці І. Бенгама.
27. Мораль Дж. С. Міля: що справедливе, те і корисне.
28. Етика утилітаризму в системі цінностей сучасної людини.
29. Універсальні судження в етиці Аристотеля.
30. Універсальна етика і глобальні проблеми людства.

14. Рекомендована література

Основна

1. Етика та естетика: навч. посіб. / В. Л. Петрушенко [та ін.] ; за ред.: В. Л. Петрушенка. Львів : Новий світ-2000, 2018. 306 с.
2. Етика та естетика: навчальний посібник для семінарських занять та самостійної роботи студентів фармацевтичних факультетів / І. Г. Утюж, Н. В. Спиця, М. О. Мегрелішвілі. Запоріжжя : ЗДМУ, 2019. 81 с.
3. Етика. Естетика.: навч. посібник. / за наук. ред. Панченко В.І. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 432 с.
4. Малахов В. Етика: Курс лекцій: Навч. посібник. Острог: «Острозька академія», 2014. 241 с.
5. Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Етика та естетика» (для студентів заочної форми навчання освітнього рівня «бакалавр» усіх фахових спрямувань Університету) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Г. Г. Фесенко. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 19 с.

6. Савельєв В.П., Повторєва С.М. Культурологія. Етика. Естетика. Навчальний посібник. Львів: «Магнолія 2006»Б 2012. 352 с.
7. Фесенко Г. Г. Конспект лекцій з дисципліни «Етика та естетика» / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва. Харків: ХНУМГ, 2014. 132 с.
8. Чистіліна Т.О.Етика та естетика: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2020.

Додаткова

1. Бадьо А. К.: Етика. Нарис про розуміння зла. К.:Коміbook, 2019,192с.
2. Бралатан В. Професійна етика. К.: Центр учбової літератури. 2021, 252с.
3. Грищенко Т.Б. Етика ділового спілкування. К.: Центр учбової літератури, 2019. 344с.
4. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія / А. М. Єрмоленко. Київ: Лібра, 2010. 408 с.
5. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування. К.: Університетська книга, 2023. 222с.
6. Прикладна етика. Навч.посібник / За наук.ред. Панченко В.І..Київ.: «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.
7. Спіноза Б. Етика. К.: Андронум. 2020, 210с.
8. Стовповець В.Г. Корпоративна етика та психологія. Навчальний посібник. К.: Oldi+, 2021. 236с.
9. Теоретичні проблеми сучасної етики: навч. посібн. для студ. ВНЗ / [Т. Г. Аболіна, І. В. Васильєва, А. М. Єрмоленко та ін.]. 2-ге вид. переробл. та доповн. Київ.: ВД «Авіцена», 2014.

15. Інформаційні ресурси

- <http://lib.onu.edu.ua/> Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова
- <http://www.nbu.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
- <http://www.library.univ.kiev.ua/> Наукова бібліотека ім. М.Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- <http://www.filosof.com.ua/> Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України
- <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html> Найвидатніші філософи світу та України
- <http://www.ognb.odessa.ua/> Одеська національна наукова бібліотека
- <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html> Електр. бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського фак. Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- <http://plato.stanford.edu/> Філософська енциклопедія Станфордського університету. (Англійською мовою)
- <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/lit-bac.html> Філософія (для бакалаврів природничих спеціальностей)
- <http://www.utm.edu/research/iep/> Філософська Інтернет-енциклопедія. (Англійською мовою).
- <http://www.uct.kiev.ua/~sofi/> Центр практичної філософії